

مقاله کوتاه علمی

اولین گزارش زنبور بذرخوار (*Systole eremodauci* (Hym.: Eurytomidae) برای فون ایرانسید اصغر آل‌حسین^{۱*}، حسین لطفعلی‌زاده^۲، حمید یارمند^۳ و مجید فلاح‌زاده^۴

۱- مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی فارس، شیراز، ۲- بخش تحقیقات گیاه‌پزشکی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان شرقی، تبریز، ۳- مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور، تهران، ۴- دانشگاه آزاد اسلامی واحد جهرم، جهرم.
*مسئول مکاتبات، پست الکترونیکی: asghar1348@yahoo.com

First record of the seed-eating wasp, *Systole eremodauci* (Hym.: Eurytomidae) from IranS. A. Alehosein^{1&*}, H. Lotfalizadeh², H. Yarmand³ and M. Fallahzadeh⁴

1. Fars Research Center for Agriculture and Natural Resources, Shiraz, Iran, 2. Department of Plant Protection, East-Azərbayjan Research Center for Agriculture and Natural Resources, Tabriz, Iran, 3. Research Institute of Forest and Rangelands of Iran, Tehran, Iran, 4. Islamic Azad University, Branch of Jahrom, Jahrom, Iran.

*Corresponding author, E-mail: asghar1348@yahoo.com

Abstract

The family Eurytomidae includes economically important wasps, which feed on the seeds of various agricultural, horticultural and rangeland plants. This report is part of a survey conducted during 2009-2012 to identify the seed-eating pests of non-legume rangeland plants in the Fars province of Iran. The eurytomid species *Systole eremodauci* Zerova, 1994 was collected on ammoniacum plant, *Dorema ammoniacum* (D. Don.), and is first recorded from Iran.

است. همچنین، زنبورهای این جنس همگی از روی بذور گیاهان تیره Apiaceae پرورش داده شده‌اند (Zerova & Seregina, 1994; Lotfalizadeh et al., 2007). گونه *S. eremodauci* تنها از کشور ترکمنستان توسط Zerova & Seregina (1994) گزارش گردیده و پس از آن هیچ گزارشی از این گونه در دنیا ثبت نشده است (Noyes, 2013). گونه مذکور توسط نگارنده دوم شناسایی شد.

خسارت قابل توجهی که گونه *S. eremodauci* به بذور گیاه و شاء وارد می‌کند، به اهمیت موضوع می‌افزاید. طبق برآوردی که پس از بررسی بذورهای گیاه و شاء به عمل آمد، میزان خسارت وارده به بذرها بیش از ۸۰٪ بود که نشان‌دهنده اهمیت اقتصادی این گونه است.

و شاء از گیاهان باارزش علوفه‌ای، صنعتی و دارویی است که در مراتع بیابانی کشور به صورت گونه غالب یا همراه در ترکیب تیب‌های مرتعی دیده می‌شود. این گیاه که بومی ایران است، گیاهی است منوکاریک با

طی تحقیقاتی که در سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱ به منظور شناسایی آفات بذرخوار گیاهان غیرلگوم مرتعی در استان فارس به عمل آمد، از روی گیاه و شاء، *Dorema ammoniacum* (D. Don.) سه گونه مختلف زنبور از بالاخانواده Chalcidoidea جمع‌آوری گردید که از این میان گونه *Systole eremodauci* Zerova, 1994 از خانواده Eurytomidae برای اولین بار از ایران گزارش می‌شود. زنبورهای بذرخوار متعلق به این خانواده یکی از مهم‌ترین آفات بذرخوار گیاهان مختلف مرتعی، به ویژه گیاهان تیره‌های Apiaceae و Lamiaceae می‌باشند (Zerova & Seregina, 1994).

جنس *Systole* Walker، جنسی است تک‌نیا (monophyletic) (Lotfalizadeh et al., 2007) که دارای ویژگی‌های ریخت‌شناسی زیر می‌باشد: فاقد آن گروه از ویژگی‌های ریخت‌شناسی است که در جنس‌های تکامل یافته‌تر دیده می‌شوند (همانند نقوش موجود در قسمت‌های مختلف بدن)، و اولین بند فونیکول در قسمت قاعده به وضوح باریک‌تر از قسمت انتهایی

کشاورزی و منابع طبیعی استان فارس نگهداری می‌شود. ایستگاه بیابان‌زدایی شوره‌جستان، به‌منظور حفظ پوشش گیاهی موجود، تقویت و کشت گیاهان سازگار با منطقه، و همچنین برای حفظ منابع آب و خاک احداث گردیده است. این منطقه تحت حفاظت اداره کل منابع طبیعی فارس بوده و دارای پوشش وسیعی از گیاهان مناطق خشک و بیابانی، از جمله گیاه باارزش و شامه می‌باشد. از این رو، حفظ این گیاه در منطقه مذکور از اهمیت خاصی برخوردار است، که یکی از راه‌های تکثیر و افزایش آن حفظ بذور آن از گزند آفات بذرخوار خواهد بود.

طول عمر تخمینی پنج سال. و شامه هر ساله برگ‌های قاعده‌ای بزرگ و سریع‌الرشدی به‌وجود می‌آورد و تنها یکبار در سال آخر عمر گل و بذر می‌دهد. پس از رسیدن بذرها ریشه آن پوسیده شده و گیاه از بین می‌رود. علوفه بوته‌های این گیاه در زمستان به‌صورت علوفه خشک مورد استفاده دام قرار می‌گیرد. البته این برداشت علوفه در میزان تراکم گیاه اثر منفی دارد. دام‌ها از و شامه در اواخر مرحله رشد استفاده می‌کنند.

گونه *S. eremodauci* در شمال غربی استان فارس پراکنش دارد و از ایستگاه شوره‌جستان واقع در شمال شرقی شهرستان آباده در تاریخ ۱۳۹۱/۳/۲۸ جمع‌آوری گردید و هم‌اکنون در موزه حشره‌شناسی مرکز تحقیقات

منابع

- Lotfalizadeh, H., Delvare, G. & Rasplus, J. Y.** (2007). Phylogenetic analysis of Eurytominae based on morphological characters (Chalcidoidea: Eurytomidae). *Zoological Journal of the Linnean Society* 151, 441-510.
- Noyes, J. S.** (2013) Universal Chalcidoidea Database – World Wide Web electronic publication. Available from: <http://www.nhm.ac.uk/entomology/chalcidoids/index.html> (accessed 29 February 2013).
- Zerova, M. D. & Seregina, L. Y.** (1994) *The seed-eating Chalcidoidea of Palaearctics*. 237 pp. Institute of Zoology, National Academy of Sciences, Ukraine.